

PRAWO CYWILNE I HANDLOWE W ZARYSIE

redakcja naukowa Wojciech J. Katner

Aleksander Kappes, Wojciech J. Katner
Urszula Promińska, Wojciech Robaczyński
Anna Rzetelska, Zbigniew Świdorski

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE **8**

PRAWO CYWILNE I HANDLOWE W ZARYSIE

redakcja naukowa Wojciech J. Katner

Aleksander Kappes, Wojciech J. Katner
Urszula Promińska, Wojciech Robaczyński
Anna Rzetelska, Zbigniew Świdorski

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

8

Stan prawny na 1 lipca 2021 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Tomasz Pietrzak

Opracowanie redakcyjne
Anna Krzesz

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały napisali:

Aleksander Kappes – rozdz. 5–7

Wojciech J. Katner – rozdz. 1–3, 4 (pkt 1–3), 9, 12, 16 (pkt 1, 6, 10)

Urszula Promińska – rozdz. 4 (pkt 4, 5), rozdz. 16 (pkt 8, 9), 19, 20

Wojciech Robaczyński – rozdz. 13, 14, 18

Anna Rzetelska – rozdz. 8, 15, 16 (pkt 2–5, 7)

Zbigniew Świderski – rozdz. 10, 11, 17

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-547-1
8. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	21
Słowo wstępne do ósmego wydania	27
Rozdział pierwszy	
Wprowadzenie do prawa cywilnego i handlowego	31
1. Prawo cywilne a prawo handlowe. Prawo gospodarcze publiczne i prawo prywatne	31
2. Istota prawa cywilnego. Stosunek cywilnoprawny	33
3. Zasady prawa cywilnego	34
4. Zasady prawa handlowego (gospodarczego prywatnego). Obrót gospodarczy, obrót konsumencki, obrót powszechny	35
5. Systematyka prawa cywilnego i handlowego	36
6. Prawo gospodarcze i prawo handlowe w Unii Europejskiej i na gruncie międzynarodowym	38
7. Źródła prawa cywilnego i handlowego	39
8. Podstawowe piśmiennictwo	43
Rozdział drugi	
Wolność działalności gospodarczej	45
1. Pojęcie działalności gospodarczej	45
2. Zasady działalności gospodarczej	47
3. Wolność podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej oraz jej ograniczenia	50
3.1. Zasada konstytucyjna	50
3.2. Koncesjonowanie działalności gospodarczej	51
3.3. Zezwolenia	53
3.4. Regulowana działalność gospodarcza	54
Rozdział trzeci	
Charakterystyka podmiotów prawa	55
1. Istota zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych	55

2. Podmioty stosunku cywilnoprawnego	56
2.1. Osoby fizyczne	56
2.2. Osoby prawne	58
2.2.1. Państwowe osoby prawne.....	59
2.2.2. Samorządowe osoby prawne	61
2.2.3. Inne osoby prawne.....	62
2.3. Podmioty bez osobowości prawnej mające zdolność prawną	63
3. Konsumenci	64
3.1. Pojęcie konsumenta	64
3.2. Skutki wyróżnienia obrotu konsumenckiego	65

Rozdział czwarty

Przedsiębiorcy – zagadnienia ogólne. Przedsiębiorstwo. Firma	67
1. Pojęcie i cechy przedsiębiorcy.....	67
1.1. Przepisy prawa publicznego.....	67
1.2. Stanowisko Kodeksu cywilnego i innych ustaw	70
2. Podejmowanie działalności gospodarczej przez podmioty niebędące przedsiębiorcami – odesłanie	71
3. Przedsiębiorcy zagraniczni i inne podmioty zagraniczne	72
3.1. Reguła ogólna na tle prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych	72
3.2. Przedsiębiorcy w Polsce z krajów spoza UE.....	74
3.3. Oddział przedsiębiorcy zagranicznego w Polsce	74
3.4. Przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego.....	75
4. Przedsiębiorstwo	76
4.1. Wieloznacznosc terminu „przedsiębiorstwo”	76
4.2. Przedsiębiorstwo jako przedmiot czynności prawnej	76
4.3. Czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo	78
4.4. Odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa	79
5. Firma przedsiębiorcy i oznaczenie przedsiębiorstwa	80
5.1. Uwagi wstępne	80
5.2. Pojęcie firmy, jej funkcje i charakter	81
5.3. Zasady tworzenia firm	82
5.4. Ochrona firmy.....	85
5.5. Oznaczenie przedsiębiorstwa	86

Rozdział piąty

Kategorie przedsiębiorców i ich rejestrowanie	87
1. Przedsiębiorca jednoosobowy. Wspólnicy spółki cywilnej	87
1.1. Osoba fizyczna jako przedsiębiorca jednoosobowy	87
1.2. Wspólnicy spółki cywilnej.....	89

1.3. Umowa spółki cywilnej.....	90
2. Przedsiębiorstwa państwowe.....	94
2.1. Uwagi ogólne.....	94
2.2. Organy przedsiębiorstwa i jego reprezentacja.....	95
3. Komerccjalizacja przedsiębiorstwa państwowego.....	97
4. Spółdzielnie.....	98
4.1. Uwagi ogólne.....	98
4.2. Organy spółdzielni.....	100
5. Działalność gospodarcza samorządu terytorialnego.....	101
5.1. Zagadnienia ogólne.....	101
5.2. Gmina.....	102
5.3. Powiat.....	103
5.4. Województwo.....	103
5.5. Formy prowadzenia działalności gospodarczej.....	104
6. Stowarzyszenia i fundacje. Organizacje pożytku publicznego.....	105
6.1. Stowarzyszenia.....	105
6.2. Fundacje.....	106
6.3. Działalność gospodarcza stowarzyszeń i fundacji.....	107
6.4. Organizacje pożytku publicznego.....	107
7. Rejestr przedsiębiorców.....	108
7.1. Istota rejestru.....	108
7.2. Funkcje Krajowego Rejestru Sądowego.....	110
8. Ewidencja osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.....	111
8.1. Ewidencja a rejestr przedsiębiorców.....	111
8.2. Wpis do CEIDG.....	112

Rozdział szósty

Spółki handlowe. Przepisy wspólne. Spółki osobowe.....	115
1. Spółki handlowe. Przepisy wspólne.....	115
1.1. Zagadnienia ogólne.....	115
1.2. Typy spółek handlowych.....	118
1.3. Powiązania spółek.....	121
2. Osobowe spółki handlowe. Uwagi ogólne.....	125
2.1. Podmiotowość prawna spółek osobowych.....	125
2.2. Podstawowe cechy spółek osobowych.....	125
2.3. Zmiany przedmiotowe i podmiotowe w spółkach osobowych.....	126
3. Spółka jawna.....	127
3.1. Istota spółki jawnej.....	127
3.2. Powstanie spółki.....	128
3.3. Zagadnienia majątkowe spółki jawnej.....	130
3.4. Prowadzenie spraw, reprezentacja spółki, uprawnienia kontrolne wspólników.....	131

3.5. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki	133
3.6. Wypowiedzenie udziału, rozwiązanie spółki i jej likwidacja	134
4. Spółka partnerska	136
4.1. Istota spółki partnerskiej. Partnerzy	136
4.2. Powstanie spółki.....	137
4.3. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki.....	138
4.4. Odpowiedzialność partnera za zobowiązania spółki	138
4.5. Wypowiedzenie udziału, rozwiązanie spółki i jej likwidacja.....	139
5. Spółka komandytowa	140
5.1. Istota spółki komandytowej. Komandytariusz i komplementariusz ...	140
5.2. Powstanie spółki.....	142
5.3. Zagadnienia majątkowe spółki komandytowej	143
5.4. Prowadzenie spraw, reprezentacja spółki, uprawnienia kontrolne wspólników.....	144
5.5. Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki. Suma komandytowa.....	145
5.6. Wypowiedzenie udziału, rozwiązanie spółki i jej likwidacja	146
6. Spółka komandytowo-akcyjna.....	146
6.1. Istota spółki komandytowo-akcyjnej. Komplementariusze i akcjonariusze	146
6.2. Powstanie spółki.....	148
6.3. Zagadnienia majątkowe spółki komandytowo-akcyjnej.....	149
6.4. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki, uprawnienia kontrolne	150
6.5. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki.....	152
6.6. Wystąpienie wspólnika, rozwiązanie spółki i jej likwidacja	152

Rozdział siódmy

Spółki kapitałowe. Zmiany strukturalne spółek	155
1. Zagadnienia wspólne	155
1.1. Uwagi wprowadzające	155
1.2. Spółka w organizacji	156
1.3. Wkłady do spółek kapitałowych	157
1.4. Kapitał zakładowy	159
1.5. Rozwiązanie i likwidacja spółek kapitałowych	163
2. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	165
2.1. Istota spółki z o.o. Wspólnicy.....	165
2.2. Powstanie spółki. Umowa spółki	166
2.3. Udziały	168
2.4. Prawa i obowiązki wspólników	170
2.4.1. Prawa i obowiązki majątkowe.....	170
2.4.2. Prawa i obowiązki niemajątkowe (korporacyjne).....	171
2.5. Organy spółki	172

2.5.1. Zarząd.....	172
2.5.2. Rada nadzorcza. Komisja rewizyjna	174
2.5.3. Zgromadzenie wspólników.....	175
2.5.4. Odpowiedzialność członków organów spółki.....	178
3. Spółka akcyjna	179
3.1. Istota spółki akcyjnej. Akcjonariusze	179
3.2. Powstanie spółki. Statut spółki	180
3.3. Akcje.....	182
3.4. Prawa i obowiązki akcjonariuszy.....	185
3.4.1. Prawa majątkowe	186
3.4.2. Prawa niemajątkowe (korporacyjne)	187
3.5. Organy spółki akcyjnej.....	188
3.5.1. Zarząd	188
3.5.2. Rada nadzorcza	189
3.5.3. Walne zgromadzenie akcjonariuszy	190
3.6. Zaskarżanie uchwał	192
3.7. Odpowiedzialność członków organów	193
4. Prosta spółka akcyjna	193
4.1. Charakterystyka ogólna	193
4.2. Tworzenie, wkłady.....	195
4.3. Akcje. Uprawnienia akcjonariuszy	197
4.3.1. Akcje w prostej spółce akcyjnej	197
4.3.2. Uprawnienia majątkowe	197
4.3.3. Uprawnienia korporacyjne	199
4.3.4. Uprzywilejowanie akcji i przywileje osobiste	199
4.3.5. Zbywalność akcji	200
4.4. Organy spółki	202
4.4.1. Ustrój organów w prostej spółce akcyjnej.....	202
4.4.2. Kompetencje i ustrój zarządu	202
4.4.3. Kompetencje i ustrój rady nadzorczej	203
4.4.4. Kompetencje i ustrój rady dyrektorów	203
4.4.5. Walne zgromadzenie.....	204
4.5. Zmiana umowy. Emisja akcji	206
4.5.1. Zmiana umowy spółki.....	206
4.5.2. Emisja akcji.....	206
5. Łączenie, podział i przekształcanie spółek.....	208
5.1. Łączenie spółek.....	208
5.2. Podział spółek	210
5.3. Przekształcanie spółek	212

Rozdział ósmy

Upadłość przedsiębiorcy. Postępowanie restrukturyzacyjne	215
1. Uwagi ogólne.....	215
2. Istota i podstawy ogłoszenia upadłości	216
3. Zdolność upadłościowa	219
4. Skutki prawne ogłoszenia upadłości	221
5. Likwidacja masy upadłości	224
6. Podział funduszków masy	227
7. Postępowanie restrukturyzacyjne.....	228

Rozdział dziewiąty

Przedmiot stosunku cywilnoprawnego	235
1. Przedmiot jako element stosunku cywilnoprawnego.....	235
2. Pojęcie mienia i majątku. Dobra niematerialne.....	235
3. Rzeczy.....	236
3.1. Pojęcie rzeczy	236
3.2. Rzeczy znajdujące się w obrocie i wyłączone z obrotu	237
3.3. Nieruchomości i rzeczy ruchome	237
4. Części składowe rzeczy	239
5. Przynależności	240
6. Pojęcie i rodzaje pożytków	240
7. Przedsiębiorstwo według art. 55 ¹ k.c.	241
8. Nieruchomość rolna i gospodarstwo rolne.....	242
9. Inne szczególne przedmioty stosunku cywilnoprawnego	242
9.1. Pieniądze.....	242
9.2. Papiery wartościowe	243
9.3. Inne przedmioty (wzmianka).....	243

Rozdział dziesiąty

Prawo podmiotowe.....	245
1. Istota i klasyfikacje praw podmiotowych	245
1.1. Pojęcie prawa podmiotowego	245
1.2. Rodzaje praw podmiotowych	246
1.3. Postacie normatywne praw podmiotowych	247
2. Nabycie prawa podmiotowego	248
3. Wykonywanie prawa podmiotowego i jego nadużycie.....	250
4. Ochrona praw podmiotowych	251
4.1. Ochrona sądowa	251
4.2. Ochrona własna	253
5. Ochrona dóbr osobistych	253

Rozdział jedenasty

Czynności prawne. Przedstawicielstwo	257
1. Istota i klasyfikacje czynności prawnych	257
1.1. Pojęcie czynności prawnej i oświadczenia woli	257
1.2. Rodzaje czynności prawnych	258
2. Forma czynności prawnych	262
2.1. Formy szczególne	262
2.2. Skutki niedochowania formy	264
3. Wadliwość czynności prawnych	266
3.1. Źródła wadliwości czynności prawnych	266
3.2. Skutki wadliwości czynności prawnych	266
4. Warunek i termin	268
5. Istota przedstawicielstwa i podstawy jego umocowania	270
5.1. Pojęcie przedstawicielstwa	270
5.2. Udzielenie pełnomocnictwa	270
6. Rodzaje pełnomocnictw i instytucje pokrewne	271
6.1. Klasyfikacje pełnomocnictw	271
6.2. Instytucje pokrewne	273
7. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	274
8. Prokura	274

Rozdział dwunasty

Zarys prawa rzeczowego	277
1. Znaczenie, charakter prawny i rodzaje praw rzeczowych	277
2. Posiadanie	277
3. Własność	279
3.1. Treść i granice prawa własności	279
3.2. Nabycie prawa własności	280
3.3. Ochrona własności	281
4. Współwłasność	282
5. Inne prawa rzeczowe	283
5.1. Użytkowanie wieczyste	283
5.2. Ograniczone prawa rzeczowe	285
6. Księgi wieczyste	289

Rozdział trzynasty

Zarys prawa zobowiązań	291
1. Pojęcie zobowiązania. Źródła zobowiązań	291
2. Świadczenie	292
2.1. Pojęcie i rodzaje świadczeń	292
2.2. Świadczenia pieniężne	293
2.2.1. Uwagi ogólne	293

2.2.2. Nominalizm i waloryzacja	293
2.2.3. Inne zasady spełniania świadczeń pieniężnych	296
2.2.4. Wykonywanie świadczeń pieniężnych przez przedsiębiorców...	298
2.2.5. Odsetki	299
3. Świadczenia odszkodowawcze	302
3.1. Pojęcie i rodzaje szkody	302
3.2. Wysokość szkody majątkowej	303
3.3. Naprawienie szkody	304
3.3.1. Przesłanki żądania naprawienia szkody	304
3.3.2. Sposoby naprawienia szkody.....	305
3.3.3. Szczególne zasady dotyczące naprawiania szkód na osobie.....	307
4. Zobowiązania solidarne	308
4.1. Pojęcie i rodzaje solidarności.....	308
4.2. Źródła solidarności	309
4.3. Roszczenia regresowe.....	310
5. Wygaśnięcie zobowiązania	311
5.1. Wykonanie zobowiązania	311
5.1.1. Zaspokojenie interesu wierzyciela.....	311
5.1.2. Czas i miejsce spełnienia świadczenia.....	312
5.2. Surogaty wykonania zobowiązania	313
5.2.1. Uwagi ogólne.....	313
5.2.2. Potrącenie	314
5.2.3. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	315
5.2.4. Pozostałe surogaty	316
6. Odpowiedzialność deliktowa.....	317
6.1. Pojęcie czynu niedozwolonego. Zasady odpowiedzialności	317
6.2. Związek przyczynowy – odesłanie	317
6.3. Odpowiedzialność za własne czyny.....	318
6.4. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez inne osoby	319
6.5. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa	321
6.6. Odpowiedzialność za szkody komunikacyjne	323
6.7. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta i rzeczy	325
6.8. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	326
6.9. Odpowiedzialność przedsiębiorcy za szkodę w środowisku.....	329
6.10. Współodpowiedzialność kilku osób za szkodę.....	329
7. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej.....	330
8. Zmiana stron w zobowiązaniu	333
8.1. Uwagi ogólne.....	333
8.2. Przelew wierzytelności	333

8.3. Subrogacja	335
8.4. Przejęcie długu	335
8.5. Ustawowe przystąpienie do długu	337
9. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika	337
10. Przedawnienie roszczeń. Terminy zawite	339
10.1. Pojęcie i skutki przedawnienia	339
10.2. Bieg terminu przedawnienia	340
10.3. Terminy zawite	342

Rozdział czternasty

Zagadnienia ogólne umów	345
1. Uwagi ogólne	345
1.1. Pojęcie umowy. Swoboda umów	345
1.2. Rodzaje umów	346
1.3. Treść umowy	347
2. Zawieranie umów	348
2.1. Uwagi ogólne	348
2.2. Oferta	348
2.3. Aukcja i przetarg	350
2.4. Negocjacje	352
2.5. Umowa przedwstępna	353
2.6. System zamówień publicznych	354
2.7. Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość – wzmianka	358
3. Wzorce umowne	360
3.1. Znaczenie wzorców umownych w obrocie gospodarczym	360
3.2. Niedozwolone klauzule umowne w umowach z konsumentami	361
4. Wykonanie umowy	363
4.1. Zasady wykonywania umów – odesłanie	363
4.2. Zasady dotyczące wykonywania umów wzajemnych	363
4.3. Terminy płatności w umowach przedsiębiorców	365
4.4. Modyfikacje zobowiązania umownego	366
4.4.1. Zmiana treści umowy przez strony	366
4.4.2. Zmiana treści umowy na podstawie orzeczenia sądu	367
5. Odpowiedzialność kontraktowa	369
5.1. Uwagi ogólne	369
5.2. Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej	369
5.3. Kara umowna	372

Rozdział piętnasty

Zabezpieczenie wykonania zobowiązań	375
1. Uwagi ogólne	375

2. Zabezpieczenia rzeczowe	377
2.1. Zastaw	378
2.2. Hipoteka	379
2.3. Przewłaszczenie na zabezpieczenie	381
3. Zabezpieczenia osobiste	382
3.1. Poręczenie.....	382
3.1.1. Treść umowy poręczenia	382
3.1.2. Charakter prawny zobowiązania poręczyciela.....	383
3.1.3. Zarzuty przysługujące poręczycielowi	384
3.2. Umowa gwarancji bankowej.....	384
3.2.1. Pojęcie i istota	384
3.2.2. Zawarcie i treść umowy	385
3.2.3. Samodzielny charakter gwarancji.....	385
3.3. Przelew na zabezpieczenie	386
4. Zabezpieczenia wekslowe	387

Rozdział szesnasty

Umowy – część szczegółowa	389
1. Obrót towarowy. Umowa sprzedaży i dostawy.....	389
1.1. Rodzaje obrotu towarowego. Umowy	389
1.2. Pojęcie i cechy umowy sprzedaży	389
1.3. Rodzaje sprzedaży według Kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych	390
1.4. Strony umowy sprzedaży	393
1.5. Składniki umowy sprzedaży.....	394
1.5.1. Przedmiot umowy	394
1.5.2. Cena	394
1.5.3. <i>Accidentalia</i> i <i>naturalia negotii</i>	397
1.6. Treść i skutki umowy sprzedaży	397
1.6.1. Obowiązki sprzedawcy	397
1.6.2. Obowiązki kupującego.....	399
1.7. Cechy charakterystyczne sprzedaży konsumenckiej.....	402
1.8. Rękojmia za wady rzeczy. Gwarancja przy sprzedaży	403
1.9. Podstawowe informacje o sprzedaży międzynarodowej na podstawie konwencji wiedeńskiej.....	412
1.10. Pojęcie i ogólna charakterystyka umowy dostawy (wzmianka).....	412
2. Umowy o używanie rzeczy cudzej.....	414
2.1. Umowa użyczenia	414
2.2. Umowa najmu	415
2.2.1. Pojęcie i strony umowy	415
2.2.2. Prawa i obowiązki stron	416
2.3. Umowa dzierżawy	418
2.3.1. Pojęcie, strony i przedmiot umowy.....	418

2.3.2. Prawa i obowiązki stron	419
2.4. Umowa leasingu	420
2.4.1. Geneza i rodzaje leasingu	420
2.4.2. Pojęcie umowy. Uczestnicy leasingu	421
2.4.3. Prawa i obowiązki stron	422
3. Umowy w pośrednictwie	424
3.1. Uwagi ogólne	424
3.2. Umowa zlecenia	425
3.2.1. Pojęcie i charakterystyka ogólna	425
3.2.2. Zawarcie umowy	427
3.2.3. Prawa i obowiązki stron	427
3.3. Umowa agencyjna	429
3.3.1. Uwagi ogólne	429
3.3.2. Prawa i obowiązki stron	430
3.3.3. Agent morski	431
3.4. Umowa komisu	432
3.4.1. Pojęcie i charakterystyka	432
3.4.2. Prawa i obowiązki stron	433
3.5. Umowy maklerskie	434
4. Przechowanie i skład	436
4.1. Umowa przechowania	436
4.2. Umowa składu	437
4.2.1. Pojęcie i cechy umowy	437
5. Umowa przewozu i umowy pokrewne	438
5.1. Uwagi ogólne	438
5.2. Umowa przewozu	439
5.2.1. Pojęcie i strony umowy	439
5.2.2. Przewóz osób	440
5.2.3. Przewóz rzeczy	441
5.2.4. List przewozowy. Konosament	443
5.3. Umowa czarteru	444
5.4. Umowa spedycji	445
5.5. Umowy w działalności turystycznej	446
5.5.1. Organizator turystyki i usługi turystyczne	446
5.5.2. Umowa o udział w imprezie turystycznej	448
6. Umowa o dzieło i o roboty budowlane. Inwestycje	451
6.1. Znaczenie i rodzaje umów inwestycyjnych. Kodeks cywilny i prawo budowlane	451
6.2. Umowa o dzieło	451
6.2.1. Pojęcie, przedmiot, strony	451
6.2.2. Treść umowy o dzieło. Podstawowe prawa i obowiązki stron	452
6.3. Umowy o przygotowanie i wykonanie inwestycji	454

6.3.1. Umowa o prace geologiczne i geodezyjno-kartograficzne	454
6.3.2. Umowa o wykonanie projektu w budownictwie	454
6.3.3. Umowa o nadzór autorski	454
6.3.4. Umowa o roboty budowlane	455
6.3.5. Gwarancja zapłaty	457
6.3.6. Nadzór inwestorski.....	457
6.4. Umowa deweloperska	457
7. Umowy z bankiem. Pożyczka.....	459
7.1. Uwagi ogólne	459
7.2. Umowa rachunku bankowego	461
7.2.1. Pojęcie i zawarcie umowy	461
7.2.2. Treść umowy	462
7.3. Umowa kredytu bankowego.....	463
7.3.1. Pojęcie i charakterystyka ogólna.....	463
7.3.2. Prawa i obowiązki stron	464
7.4. Kredyt konsumencki	466
7.5. Umowa pożyczki	467
8. Umowa faktoringu. Forfaiting	468
8.1. Istota i znaczenie gospodarcze faktoringu	468
8.2. Strony umowy faktoringu.....	469
8.3. Przedmiot umowy faktoringu.....	469
8.4. Charakter prawny umowy faktoringu	471
8.5. Forfaiting	471
8.5.1. Znaczenie gospodarcze forfaitingu	471
8.5.2. Umowa forfaitingu	472
9. Umowa franczyzowa.....	473
9.1. Istota i znaczenie gospodarcze	473
9.2. Strony umowy i jej przedmiot	474
9.3. Treść umowy	475
9.4. Charakter umowy franczyzy	477
10. Ubezpieczenia gospodarcze	478
10.1. Funkcje ubezpieczenia, ryzyko ubezpieczeniowe, zdarzenie losowe. Źródła prawa ubezpieczeń	478
10.2. Rodzaje ubezpieczeń	479
10.3. Stosunek ubezpieczenia i umowa ubezpieczenia.....	480
10.4. Podmioty stosunku ubezpieczenia	481
10.4.1. Ubezpieczyciel (zakład ubezpieczeń).....	481
10.4.2. Ubezpieczający, ubezpieczony, uposażony	481
10.5. Pośrednictwo ubezpieczeniowe.....	482
10.5.1. Działalność agencyjna i brokerska.....	482
10.5.2. Agent ubezpieczeniowy	483
10.5.3. Broker ubezpieczeniowy.....	483

10.6. Zawarcie i treść umowy ubezpieczenia	484
10.6.1. Zawarcie umowy	484
10.6.2. Dokument ubezpieczenia	485
10.6.3. Treść umowy ubezpieczenia.....	485
Rozdział siedemnasty	
Zarys prawa papierów wartościowych	487
1. Uwagi ogólne.....	487
1.1. Pojęcie papieru wartościowego	487
1.2. Rodzaje papierów wartościowych	488
1.3. Źródła prawa papierów wartościowych	489
2. Zasadnicze postacie papierów wartościowych	490
2.1. Weksle	490
2.2. Czeki	493
2.3. Obligacje	494
2.4. Akcje	497
2.5. Certyfikaty inwestycyjne i jednostki uczestnictwa	498
2.6. Listy zastawne	500
3. Publiczne proponowanie nabycia papierów wartościowych	501
3.1. Podstawowe pojęcia i reguły rynku kapitałowego	501
3.2. Dematerializacja papierów wartościowych	502
3.3. Zasadnicze cechy rynku regulowanego	503
3.4. Firmy inwestycyjne i inni uczestnicy rynku kapitałowego	506
Rozdział osiemnasty	
Zarys prawa spadkowego	507
1. Pojęcia podstawowe	507
1.1. Dziedziczenie	507
1.2. Spadek	508
2. Dziedziczenie ustawowe	509
3. Dziedziczenie testamentowe	511
3.1. Uwagi ogólne	511
3.2. Rodzaje testamentów	512
3.3. Zapis i polecenie	514
4. Przyjęcie i odrzucenie spadku. Odpowiedzialność za długi spadkowe	515
5. Zachowek.....	516
5.1. Pojęcie zachowku	516
5.2. Wydziedziczenie	517
6. Dział spadku	517
7. Zbycie spadku	519
8. Stwierdzenie nabycia spadku. Ochrona dziedziczenia	519

Rozdział dziewiętnasty

Zarys prawa własności przemysłowej	521
1. Uwagi ogólne.....	521
1.1. Pojęcie własności przemysłowej.....	521
1.2. Ochrona własności przemysłowej.....	523
2. Źródła prawa własności przemysłowej.....	524
2.1. Międzynarodowa regulacja prawna własności przemysłowej.....	524
2.2. Polska regulacja własności przemysłowej.....	527
3. Wynalazek i jego ochrona.....	528
3.1. Wynalazek jako przedmiot patentu.....	528
3.2. Uzyskanie patentu.....	532
3.3. Treść i zakres patentu.....	534
3.4. Charakter prawny patentu.....	537
3.5. Cywilnoprawna ochrona przed naruszeniami.....	538
3.6. Ustanie ochrony.....	539
3.7. Dodatkowe prawo ochronne na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (<i>Supplementary Protection Certificate – SPC</i>).....	540
3.8. Patent europejski.....	541
4. Wzór użytkowy i jego ochrona.....	542
4.1. Wzór użytkowy jako przedmiot prawa ochronnego.....	542
4.2. Uzyskanie prawa ochronnego.....	542
4.3. Treść, zakres i ochrona prawa ochronnego.....	543
4.4. Ustanie prawa ochronnego.....	544
5. Wzór przemysłowy i jego ochrona.....	544
5.1. Wzór przemysłowy jako przedmiot prawa z rejestracji.....	544
5.2. Uzyskanie prawa z rejestracji.....	546
5.3. Treść i zakres prawa z rejestracji.....	546
5.4. Cywilnoprawna ochrona przed naruszeniami.....	548
5.5. Ustanie ochrony.....	548
5.6. Wzór Wspólnoty.....	548
6. Topografia układów scalonych i jej ochrona.....	549
6.1. Przedmiot ochrony.....	549
6.2. Uzyskanie prawa z rejestracji.....	550
6.3. Treść, zakres i ochrona prawa z rejestracji.....	550
7. Znak towarowy i jego ochrona.....	551
7.1. Znak towarowy jako przedmiot prawa ochronnego.....	551
7.2. Kategorie normatywne znaków towarowych.....	554
7.3. Zdolność rejestracyjna znaku towarowego.....	557
7.4. Uzyskanie prawa ochronnego.....	559
7.5. Treść i zakres prawa ochronnego.....	560
7.6. Cywilnoprawna ochrona przed naruszeniami.....	563
7.7. Ustanie ochrony.....	568

7.8. Znak towarowy wspólnotowy	569
8. Oznaczenia geograficzne i ich ochrona	570
8.1. Przedmiot prawa z rejestracji	570
8.2. Uzyskanie prawa z rejestracji	573
8.3. Treść i zakres prawa z rejestracji	573
8.4. Ustanie ochrony	574
8.5. Ochrona oznaczeń geograficznych na podstawie rozporządzenia nr 1151/2012 w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych	575
Rozdział dwudziesty	
Ochrona przed nieuczciwą konkurencją	577
1. Uwagi ogólne	577
2. Pojęcie czynu nieuczciwej konkurencji	578
3. Typizowane czyny nieuczciwej konkurencji	580
3.1. Wprowadzające w błąd oznaczenia przedsiębiorstwa	580
3.2. Czyn nieuczciwej konkurencji skierowany na oznaczenia geograficzne	582
3.3. Wprowadzające w błąd oznaczenia towarów	583
3.4. Ujawnienie, wykorzystanie lub pozyskanie tajemnicy przedsiębiorstwa	584
3.5. Naśladownictwo	586
3.6. Nieuczciwa reklama	587
3.7. Oczernianie, utrudnianie dostępu do rynku, ingerencja w stosunki umowne	589
3.8. Sprzedaż premiowana, formułowanie ofert w loteriach promocyjnych, system sprzedaży lawinowej, nadmierna sprzedaż marek właściciela, system konsorcyjny	590
4. Środki ochrony przed czynami nieuczciwej konkurencji	591
Literatura	593

SŁOWO WSTĘPNE DO ÓSMEGO WYDANIA

Zmiany legislacyjne oraz rozwój orzecznictwa i doktryny, przy jednoczesnej bardzo pozytywnej opinii o podręczniku w środowisku akademickim oraz wśród szeroko rozumianej praktyki prawniczej i gospodarczej skłoniły do opracowania kolejnego, ósmego już wydania. **Nowe wydanie jest zaktualizowane według ustawodawstwa na 1.07.2021 r.** Zmiany uregulowań prawnych dotyczą prawie każdej **dziedziny prawa gospodarczego prywatnego i publicznego. Odnoszą się zatem do Kodeksu cywilnego, Kodeksu spółek handlowych, prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego, prawa papierów wartościowych, prawa własności przemysłowej oraz umów w obrocie gospodarczym.** Nadal na uwagę zasługują **zmiany spowodowane prawem konsumenckim**, i mimo że upłynęło już siedem lat od uchwalenia ustawy o prawach konsumenta z 2014 r., wyjaśnienia wymagają prawa i obowiązki stron umów z udziałem konsumenta, w porównaniu z obrotem powszechnym i gospodarczym *sensu stricto*; dlatego w tym zakresie zachowane zostało – choć skrótowe – porównanie z wcześniejszym unormowaniem.

Z trudem dociera do świadomości ogółu uczestników obrotu, że z prawem cywilnym każdy z nas musi się zetknąć w ciągu swojego życia wiele razy, a jeśli ktoś prowadzi działalność gospodarczą, to także poznaje tę jego część, którą określa się mianem prawa gospodarczego prywatnego lub prawa handlowego. Każdy powinien więc zapoznać się chociaż z podstawami prawa, wokół którego nie tylko obracają się relacje rodzinne, a zgodnie z którym zawierane i wykonywane są umowy, płacone należne świadczenia, dochodzone odszkodowania, organizowane przedsięwzięcia gospodarcze z angażowaniem sporych kapitałów – zwłaszcza przez spółki handlowe, w tym z udziałem zagranicznym – lecz także prowadzona jest działalność spółdzielni, fundacji, stowarzyszeń i licznego grona osób fizycznych. Tym wszystkim zagadnieniom, włącznie **z podstawami prawa rzeczowego, spadkowego, zobowiązań, w tym umów oraz tak dzisiaj aktualną problematyką własności przemysłowej i ochrony konkurencji**, jest poświęcone to opracowanie.

Układ formalny podręcznika, jego zakres tematyczny i objętość pozostały niezmiennione. Dokonano natomiast niezbędnych uzupełnień i zmian wynikających zwłaszcza z nowych regulacji prawnych oraz bardzo licznych nowelizacji ustaw i – co stało

się wątpliwą praktyką – niemal permanentnego wydawania ich tekstów jednolitych. **Uzupełniono i poprawiono** także zamieszczoną na końcu **podstawową bibliografię** zalecaną dla Czytelników potrzebujących dokładniejszej wiedzy na tematy czasem tylko sygnalizowane w podręczniku oraz w założeniu w skromnych przypisach, będących raczej wskazówką do dokładniejszych opracowań.

Niniejsza książka jest zarysem prawa cywilnego i handlowego, a więc omówieniem w stopniu podstawowym ogółu zagadnień ważnych dla obrotu prywatnoprawnego. Ma ona za zadanie zaznajomienie Czytelnika z podmiotami prawa cywilnego i ich stosunkami prawnymi w obrocie powszechnym i gospodarczym (handlowym), w tym z relacjami między przedsiębiorcami oraz między nimi a konsumentami (obróć konsumencki). Podręcznik **może służyć prawnikom i administratywistom** do łatwego zwerifikowania posiadanych wiadomości, zwłaszcza co do aktualności regulacji prawnych w wyjątkowo szybko zmieniającym się systemie prawa, a dotyczy to obecnie również prawa cywilnego i prywatnego obrotu gospodarczego. Konieczność zmian tylko częściowo wynika obecnie z rozwoju prawa Unii Europejskiej i dostosowywania do niego prawa polskiego; wiele zmian wprowadza się pochopnie, często niepotrzebnie, a jakość legislacji nadal jest bardzo niska.

Założeniem autorów było opracowanie **podręcznika przeznaczonego głównie dla nie-prawników: studentów administracji, ekonomii, zarządzania, finansów, bankowości, ubezpieczeń gospodarczych itd. na poziomie magisterskim i licencjackim**. Treść tej książki powinna być szczególnie przydatna **dla słuchaczy studiów podyplomowych** w ramach przedmiotów: „Podstawy prawa cywilnego i/lub handlowego (gospodarczego prywatnego)”, „Prawo spółek”, „Prawo umów gospodarczych”, „Prawo własności przemysłowej” i „Prawo konkurencji”, zwłaszcza **na wydziałach prawa, administracji, ekonomii i zarządzania**. Powinna również zainteresować **praktyków, członków organów zarządzających firmami i rad nadzorczych, kierowników działów handlowych i marketingowych, ekonomistów, pracowników banków i instytucji finansowych, funkcjonariuszy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, podmioty indywidualnie zajmujące się działalnością gospodarczą, a także licznych menedżerów w przedsiębiorstwach, spółdzielniach, spółkach handlowych oraz prowadzących działalność gospodarczą w fundacjach i stowarzyszeniach**.

Dla działających w Polsce licznych **firm zagranicznych**, w tym **osób zagranicznych prowadzących indywidualną działalność gospodarczą, oraz przedsiębiorców zagranicznych** i ich przedstawicieli z pewnością przydatne będzie poznanie przystępnie przedstawionego zarysu polskiego systemu prawnego, będącego wprawdzie dzisiaj częścią prawa Unii Europejskiej, ale w zakresie prawa prywatnego mającego samodzielny wyraz i bogatą własną tradycję. Zwraca uwagę obowiązywanie od 30 kwietnia 2018 r. **nowej ustawy dotyczącej osób zagranicznych inwestujących w Polsce**, „wyjętej” z poprzedniego jednolitego uregulowania prowadzenia przedsiębiorczości w naszym kraju

oraz zmian w Kodeksie spółek handlowych i uchwalenie przepisów o nowym rodzaju spółki kapitałowej – **prostej spółce akcyjnej** (P.S.A.), których wejście w życie zostało przesunięte do 1 lipca 2021 r.

Uwagę zwraca **swoista rewolucja w prawie papierów wartościowych w kierunku ich dematerializacji. Od marca 2021 r. dotyczy to w szczególności akcji** i zostało w tym wydaniu podręcznika uwzględnione w części odnoszącej się do spółki akcyjnej oraz w części omawiającej w zarysie problematykę papierów wartościowych. Podobnie mocno można ocenić **obowiązek dokonywania od 1.07.2021 r. wszystkich czynności w rejestrach KRS wyłącznie w formie elektronicznej**; dotyczy to również prowadzenia akt rejestrowych podmiotów wpisanych do KRS.

Od maja 2020 r. obowiązują nowe wysokości odsetek z tytułu płatności pieniężnych, a od lipca 2021 r. – odsetek ustawowych za opóźnienie płatności w transakcjach handlowych.

Osobnej wzmianki wymaga **szczególna regulacja (oby jak najkrócej aktualna) dotycząca pandemii COVID-19 trwającej w latach 2020–2021, spowodowanej wirusem SARS-CoV-2, zwłaszcza zawarta w ustawie z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych** (Dz.U. poz. 1842 z wieloma zmianami z 2020 i 2021 r.). Ustawa ma charakter kompleksowy, dotycząc bardzo wielu dziedzin życia i zmian w licznych ustawach.

Wszyscy autorzy mają wieloletnie doświadczenia dydaktyczne na kierunku prawa oraz na pozaprawniczych kierunkach studiów na Uniwersytecie Łódzkim, a także na innych państwowych wyższych uczelniach w Polsce. Prowadzą również gościnnie wykłady i szkolenia na aplikacjach prawniczych i dla praktyków prawa. Są wśród autorów także długoletni praktycy: sędziowie, adwokaci i radcowie prawni. To miało wpływ na zakres podręcznika, podzielonego tematycznie na 20 rozdziałów, w tym: **część ogólną prawa cywilnego** (podmioty prawa, przedmiot stosunku cywilnoprawnego, prawo podmiotowe, czynności prawne, przedstawicielstwo i pełnomocnictwo); **prawo rzeczowe i spadkowe, zobowiązania** wraz z przedawnieniem roszczeń, zabezpieczeniem wykonania zobowiązań, odpowiedzialnością odszkodowawczą i licznymi umowami; **prawo papierów wartościowych** oraz **prawo własności przemysłowej i ochrona przed nieuczciwą konkurencją**. W pierwszej części podręcznika zostały omówione **zasady działalności gospodarczej przedsiębiorców** i wprowadzone w ustawie – Prawo przedsiębiorców kolejne pojęcie przedsiębiorcy, a także unormowanie prawne przedsiębiorców zagranicznych. Bardziej szczegółowo zaprezentowane zostały **spółki handlowe**, jako najważniejsi przedsiębiorcy, a także **upadłość przedsiębiorców i ich restrukturyzacja**. W całym toku wywodów zostały poruszone niezbędne kwestie z zakresu **prawa**

gospodarczego publicznego, jeżeli wywierają bezpośredni wpływ na stosunki prywatnoprawne lub są z nimi związane.

Akademicki charakter podręcznika przejawia się w sposobie prezentacji poszczególnych zagadnień – ze względu na krąg adresatów ograniczono do minimum dyskusje teoretyczne, wskazano jednak w wielu miejscach podstawowe piśmiennictwo i znaczniejsze orzeczenia sądowe. To umożliwia łatwe znalezienie dokładniejszych objaśnień oraz poznanie praktyki stosowania prawa. Rolę taką pełni również wspomniana bibliografia, znajdująca się na końcu. Rozwinięcie zagadnień, z przeznaczeniem już głównie dla środowiska prawniczego, stanowi podręcznik *Prawo gospodarcze i handlowe* (podręcznik akademicki), pod red. W.J. Katnera, wyd. 3, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020.

Stan prawny zaktualizowano na 1.07.2021 r.

W imieniu zespołu autorów
prof. zw. dr hab. Wojciech J. Katner
sędzia Sądu Najwyższego w st. spocz.

Rozdział pierwszy

WPROWADZENIE DO PRAWA CYWILNEGO I HANDLOWEGO

1. Prawo cywilne a prawo handlowe. Prawo gospodarcze publiczne i prawo prywatne

1. Prawo cywilne jest podstawową dziedziną prawa prywatnego, a więc prawa, które cechuje się równorzędnością podmiotów występujących w obrocie, z założenia reprezentujących własne interesy i własne mienie. Prawo handlowe tradycyjnie jest częścią prawa cywilnego, opiera się bowiem na takiej samej metodzie regulowania stosunków społecznych, jaka jest właściwa dla tego prawa (zob. pkt 2 tego rozdziału). Wyróżnienie prawa handlowego wynika głównie z kwalifikacji podmiotów, którymi są przedsiębiorcy (dawniej kupcy, podmioty gospodarcze) występujący po obu stronach stosunku prawnego lub po jednej jego stronie. Mówi się wówczas o czynnościach handlowych, czyli głównie o umowach zawieranych w obrocie gospodarczym (handlowym) (zob. pkt 4 teza 2 tego rozdziału). Prawo handlowe poświęca też wiele uwagi przepisom o charakterze ustrojowym, tzn. dotyczącym powstania, funkcjonowania, struktury organizacyjnej i ustania różnych postaci prawnych przedsiębiorców. Dawniej mówiło się, że prawo handlowe to prawo stanu kupieckiego, dzisiaj lepiej nazwać je prawem gospodarczym prywatnym. Składa się na nie prawo przedsiębiorców oraz prawo obrotu gospodarczego, nazywanego pod rządem rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.06.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.) czynnościami handlowymi albo obrotem handlowym.

Dziedzin prawa nie wyodrębnia się ze względu na usytuowanie przepisów, lecz z uwagi na ich wspólne cechy. Dlatego do prawa cywilnego zalicza się działy prawa znajdujące się poza ustawą z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny i mające własne ustawy, jak właśnie ta część prawa handlowego, która dotyczy spółek handlowych (dzisiejsza ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych),

**cechy prawa
cywilnego
i prawa handlo-
wego**

prawo ubezpieczeniowe, prawo przewozowe, prawo papierów wartościowych, prawo międzynarodowe prywatne, prawo własności przemysłowej i inne.

Wyobrażenie o odrębności prawa handlowego w Polsce ukształtowało się ze względu na powstanie, na wzór kodyfikacji niemieckiej, odrębnego kodeksu handlowego (z 1934 r.), obok pierwszej części przygotowywanej unifikacji prawa cywilnego, jaką było rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.). Losy tych regulacji, zwłaszcza zaś uchwalenie ustaw unifikujących kolejne działy prawa cywilnego w 1946 r., a następnie powstanie – obok Kodeksu cywilnego – regulacji prawnych właściwych dla gospodarki uspołecznionej, pogłębiły – jak się zdawało – rozdzielenie prawa cywilnego i prawa handlowego. Uchylenie od 1965 r. Kodeksu handlowego, z obszernymi wprawdzie wyjątkami dotyczącymi spółek handlowych (art. VI ustawy z 23.04.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny), spowodowało wszczęcie dyskusji na temat jedności prawa cywilnego ze względu na odrębną regulację prawną stosunków w obrocie powszechnym (prywatnym) i gospodarczym (między jednostkami gospodarki uspołecznionej funkcjonującymi do zmian ustrojowych w Polsce w latach 1989–1990).

zasada jedności prawa cywilnego

2. Udało się obronić przeważające stanowisko w doktrynie i orzecznictwie co do jednolitego prawa cywilnego dla ogółu stosunków prawnych dotyczących podmiotów prawa cywilnego, w tym stosunków gospodarczych. Zdecydowało o tym posłużenie się metodą cywilistyczną regulacji prawnej, a więc oparcie jej na równości prawnej podmiotów w stosunku prawnym (np. w umowie). Wraz ze zmianami ustrojowymi po 1989 r. straciło znaczenie wyróżnienie typów własności podmiotów prawa, które uzyskały jednakowy status w obrocie gospodarczym, niezależnie od tego, czy reprezentują własność państwową, komunalną, czy też własność prywatną osób fizycznych lub prawnych¹.

Twierdzenie o jedności prawa cywilnego umocniły przepisy Kodeksu spółek handlowych, który w art. 2 zawiera wyraźne stwierdzenie, że w sprawach dotyczących spółek handlowych, nieuregulowanych przez ten kodeks, stosuje się wprost, a w pewnych tylko okolicznościach – odpowiednio, przepisy Kodeksu cywilnego².

¹ Zob. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2000, s. 25 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2015, rozdział I i II; M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, rozdział II, § 2 i 3; W.J. Katner, *Zasada jedności prawa cywilnego a współczesny zakres podmiotowo-przedmiotowy stosunków handlowych* [w:] *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi A. Strzępce*, red. P. Piniór, P. Relidziński, W. Wyrzykowski, E. Zielińska, M. Żaba, Warszawa 2019, s. 45 i n.

² Por. W. Popiołek, „Spółki prawa handlowego”, czyli *spółki prawa, którego nie ma* [w:] *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*,

3. Przez całe lata zarzucony był podział prawa na publiczne i prywatne. W nowej rzeczywistości politycznej i gospodarczej nieraz się do tego rozróżnienia powraca, uznając sferę prawa prywatnego za poddaną szczególnej ochronie przed ingerencją państwa, jego organów, a nawet poprzez przepisy o charakterze nakazów lub zakazów różnego rodzaju zachowań w stosunkach międzyludzkich i w obrocie gospodarczym. Do prawa prywatnego należy prawo cywilne ze wszystkimi swoimi działami oraz prawo pracy, prawo na dobrach niematerialnych i prawo rolne, natomiast prawo publiczne to prawo konstytucyjne, administracyjne, finansowe, karne, międzynarodowe publiczne, publiczne gospodarcze (ochrona konkurencji, prawo antymonopolowe) itp.

**prawo publiczne
a prawo
prywatne**

2. Istota prawa cywilnego. Stosunek cywilnoprawny

1. Prawo cywilne jest gałęzią prawa, która reguluje stosunki społeczne i gospodarcze występujące pomiędzy równorzędnymi podmiotami prawa. Gdy mówi się o cywilistycznej metodzie regulacji prawnej, to ma się na myśli równorzędność prawną podmiotów (osób fizycznych i prawnych), które wykonują względem siebie i innych podmiotów (zwanymi ogólnie osobami trzecimi) przypadające im uprawnienia i obowiązki. Źródła tych uprawnień i obowiązków mogą być różne, choć najbardziej charakterystyczne dla prawa cywilnego są wola podmiotu i oświadczenie tej woli w celu wywołania określonych skutków prawnych. Skutki te, o czym dalej będzie mowa dokładniej, polegają na powstaniu, zmianie lub ustaniu stosunku cywilnoprawnego, a więc regulowanego przez prawo cywilne.

**istota prawa
cywilnego**

Między podmiotami prawa cywilnego nie ma stosunku nadrzędności, właściwego np. prawu administracyjnemu (relacja między organem administracyjnym a petentem) lub prawu karnemu (relacja między oskarżycielem a oskarżonym lub skazanym). Wskazana nierówność cechuje wspomniane wyżej prawo publiczne (uczestnikiem obrotu prawnego po jednej stronie jest organ władzy lub administracji państwowej albo samorządowej). Równość podmiotów, będącą cechą prawa cywilnego, a więc prawa prywatnego, potwierdza art. 1 k.c., który stanowi, że kodeks ten reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi. Stosunki te mają charakter majątkowy i niemajątkowy, chociaż przeważają stosunki majątkowe. To właśnie prawie wyłącznie o nich będzie mowa w części szczegółowej podręcznika, ponieważ dominują one, co zrozumiałe, w obrocie gospodarczym.

2. Swoim zakresem prawo cywilne obejmuje ogólne zagadnienia podmiotów prawa i czynności prawnych, problematykę praw rzeczowych, zobowiązań,

**zakres prawa
cywilnego**

prawa spadkowego, prawa rodzinnego i prawa na dobrach niematerialnych (autorskiego, własności przemysłowej). Występują też oddzielne działy prawa o charakterze kompleksowym, jak prawo górnicze, wodne, ochrony środowiska, budowlane i wiele innych, w których znajdujemy normy cywilnoprawne obok administracyjnoprawnych i coraz częściej – karnych. Mimo różnych zastrzeżeń do tej grupy należy też zaliczyć przepisy regulujące stosunki prawne w rolnictwie, bliskie w swojej istocie prawu cywilnemu, ale z wieloma odniesieniami publicznoprawnymi³.

pojęcie stosunku cywilnoprawnego

3. Stosunek cywilnoprawny jest stosunkiem prawnym normowanym przez prawo cywilne. To dalekie od precyzji określenie jest wyjaśniane przez swoje składniki. Elementami (składnikami) stosunku cywilnoprawnego są jego podmioty, przedmiot i treść. Podmiotami są osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne, które nie mają osobowości prawnej, ale którym ustawodawca przyznał zdolność prawną zgodnie z regułą wyrażoną przez art. 33¹ § 1 k.c. Przedmiotem stosunku cywilnoprawnego jest wszystko to, czego dotyczy ten stosunek (umowa, czynność jednostronna), a więc rzeczy i dobra niebędące rzeczami, ale występujące w obrocie prawnym, na które prawo jest nakierowane, np. utwory chronione przez prawo autorskie. Treścią stosunku cywilnoprawnego są prawa i obowiązki podmiotów⁴.

3. Zasady prawa cywilnego

zasady prawa cywilnego

1. Podstawową i już wspomnianą zasadą prawa cywilnego jest równorzędność prawna podmiotów, w tym szczególnie stron występujących w stosunku cywilnoprawnym. Zasadą jest też swoboda (wolność) umów, czyli możliwość zdecydowania o zawarciu umowy, wyborze stron, określeniu treści i formy umowy. Znakomita większość norm Kodeksu cywilnego i innych ustaw jako źródeł prawa cywilnego i handlowego ma charakter względnie obowiązujący, a więc mają one zastosowanie wtedy, gdy strony inaczej nie postanowią. To kolejna zasada prawa cywilnego. Wreszcie, wykonywanie uprawnień podmiotów jest poddane ocenie z punktu widzenia zasad dobrych obyczajów, nazywanych nadal w przepisach Kodeksu cywilnego zasadami współżycia społecznego (zwłaszcza art. 5 k.c.), i zasad dobrej wiary, którą się nawet domniemywa (art. 7 k.c.)⁵.

2. Powyższe zasady, podstawowe dla prawa cywilnego, które są uzupełnione jeszcze zasadami właściwymi dla poszczególnych działów tego prawa, spina za-

³ M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, red. M. Safjan, rozdział II, § 4.

⁴ Bliżej Z. Banaszczyk [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, red. M. Safjan, rozdział XII.

⁵ Zob. na temat dawnych i obecnych zasad prawa cywilnego A. Szpunar, *Wprowadzenie [w:] Kodeks cywilny i inne akty prawne*, Warszawa 2001, s. XV–XXII.

sada jedności prawa cywilnego, ujmowana jako jednolitość prawa regulującego stosunki cywilnoprawne między wszystkimi wymienionymi podmiotami prawa, bez względu na to, czy chodzi o relacje w obrocie gospodarczym, konsumenckim czy powszechnym (zob. niżej).

4. Zasady prawa handlowego (gospodarczego prywatnego). Obrót gospodarczy, obrót konsumencki, obrót powszechny

1. Posługując się najpierw przepisami ustawy z 19.11.1999 r. – Prawo działalności gospodarczej oraz następnie – ustawy z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, do zasad typowych dla obrotu gospodarczego (handlowego), oprócz wymienionych wcześniej zasad prawa cywilnego, należy jeszcze zaliczyć: zasadę równości prawnej przedsiębiorców (bez względu na wybraną formę prawną i typ własności), zasadę uczciwości i dobrych obyczajów (kiedyś zwanych obyczajami kupieckimi) oraz zasadę ochrony słusznym interesów konsumentów.

zasady prawa handlowego

Ponadto w ustawie – Prawo przedsiębiorców pojawiły się nowe zasady, które są raczej hasłami lub postulatami ustawodawcy, jak zasada poszanowania przez przedsiębiorcę słusznym interesów innych przedsiębiorców (art. 9), zasada zaufania organu administracji publicznej do przedsiębiorcy (art. 10 ust. 1), zasada pewności prawa (art. 14), zasada rozstrzygania przez organ administracji publicznej wątpliwości prawnych na korzyść przedsiębiorcy (*in dubio pro libertate*, art. 11 ust. 1). Za nadal aktualne powinno się też uważać zasady-postulaty, wyrażone już w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej z 2004 r., jak np. załatwianie spraw przedsiębiorców bez zbędnej zwłoki, współdziałanie administracji publicznej z organizacjami pracodawców, pracowników oraz z samorządem zawodowym i gospodarczym, a także stwarzanie korzystnych warunków działalności małych i średnich przedsiębiorców. Większość tych postulatów odżyła w warunkach kryzysu spowodowanego epidemią COVID-19 w latach 2020–2021.

Na podstawie wcześniejszej ustawy z 23.12.1988 r. o działalności gospodarczej wymieniano jeszcze zasadę: „co nie jest zabronione, jest dozwolone”. Było to fałszywe rozumienie prawa cywilnego (i gospodarczego), w którym z założenia nie występuje wiele zakazów, a zachowania mogą polegać na działaniu (*facere*), zaniechaniu (*non facere*), znoszeniu (*pati*) i są znacznie bogatsze niż tylko zakaz przeciwstawiany brakowi zakazu. Ustawa – Prawo działalności gospodarczej, obowiązująca w latach 2001–2004, słusznie już nie powtórzyła tego kwestio-

W podręczniku zostały omówione podstawowe zagadnienia części ogólnej prawa cywilnego, w tym: prawo osobowe, czynności prawne, przedstawicielstwo, przedawnienie roszczeń, ustrój i funkcjonowanie przedsiębiorców (spółki handlowe), zarys prawa rzeczowego (własność, inne prawa rzeczowe, księgi wieczyste, posiadanie), zobowiązania (m.in. umowy handlowe, odpowiedzialność odszkodowawcza), podstawy prawa spadkowego, prawa papierów wartościowych, zabezpieczenia wierzytelności i prawa własności przemysłowej (w tym znaki towarowe i patenty) oraz zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

W ósmym wydaniu uwzględniono:

- nowe regulacje w obszarze spółek handlowych, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów obowiązujących od 1.07.2021 r. dotyczących nowego typu spółki – prostej spółki akcyjnej;
- zmiany w prawie papierów wartościowych zmierzające do dematerializacji akcji;
- wprowadzenie obowiązku dokonywania czynności w rejestrach KRS wyłącznie w formie elektronicznej;
- nowe wysokości odsetek z tytułu płatności pieniężnych, a od lipca 2021 r. – odsetek ustawowych za opóźnienie płatności w transakcjach handlowych;
- nowe regulacje wprowadzone ustawą z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Autorzy publikacji są wykładowcami Uniwersytetu Łódzkiego i jednocześnie wykonują zawody adwokata lub radcy prawnego. Redaktor naukowy i współautor podręcznika jest sędzią Sądu Najwyższego. Wpłynęło to na wybór zawartej w książce problematyki i sposób jej prezentacji, łączący teorię z praktyką prawniczą i gospodarczą.

Publikacja została nagrodzona w konkursie na najlepszy podręcznik akademicki.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla studentów administracji, zarządzania, ekonomii, finansów i bankowości oraz słuchaczy studiów podyplomowych. Będzie użyteczna dla studentów prawa i prawników w powtórzeniu podstawowych zagadnień prawa cywilnego i handlowego, a także w poznaniu wielu nowych przepisów i rozwiązań prawnych. Opracowanie powinno służyć codziennej pomocy również szerokiemu gronu praktyków gospodarczych.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

978382465471 W08P01

ISBN 978-83-8246-547-1

9 788382 465471

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMÓWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 69 ZŁ (W TYM 5% VAT)